

Valsts ieņēmumu
dienests

Metodiskais materiāls

Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojumi

11.06.2024.

Saturs

Vispārīgā informācija	3
Nodokļa atvieglojumi par apgādībā esošām personām	4
Nodokļa papildu atvieglojumi	15
Atvieglojumu piemērošana pa dienām	16
Saistošie normatīvie akti	18

Vispārīgā informācija

Metodiskais materiāls sniedz palīdzību **iedzīvotāju ienākuma nodokļa** (turpmāk – nodoklis) **atvieglojumu** piemērošanā, aprēķinot ar nodokli apliekamo ienākumu.

Personai piemēro šādus nodokļa atvieglojumus:

- **atvieglojumu par apgādībā esošu personu;**
- **papildu atvieglojumu personām ar invaliditāti vai politiski represētām personām, vai nacionālās pretošanās kustības dalībniekiem.**

Nodokļa atvieglojumu piemērošanu nodrošina ar elektroniskās algas nodokļa grāmatiņas (turpmāk – grāmatiņa) palīdzību.

Nodokļa atvieglojumus piemēro, aprēķinot nodokli ienākuma gūšanas (izmaksas) vietā, kura grāmatiņā atzīmēta kā galvenā ienākuma gūšanas vieta.

Nodokļa atvieglojumi par apgādībā esošām personām

Lai grāmatiņā ierakstītu nodokļa atvieglojumu par apgādībā esošu personu, Valsts ieņēmumu dienestam (turpmāk – VID) iesniedz **paziņojumu par apgādībā esošām personām**¹, izmantojot Elektroniskās deklarēšanas sistēmu (turpmāk – EDS) vai iesniedzot dokumentus klātienē.

Paziņojumu par apgādībā esošām personām var iesniegt EDS tikai pēc tam, kad grāmatiņa ir piešķirta un pieejama EDS.

Atvieglojumu par apgādībā esošu personu nosaka vienam no apgādniekiem, un tā apmēru mēnesī nosaka Ministru kabinets.²

2024.gadā atvieglojuma par apgādībā esošu personu apmērs **mēnesī – 250 eiro**, gada apmērs – **3000 eiro**.

Nodokļa atvieglojumus par apgādībā esošu personu piemēro ar dienu, kurā radušās tiesības uz nodokļa atvieglojumu, un pārtrauc piemērot ar nākamo dienu pēc dienas, kurā šīs tiesības ir zaudētas.

Atvieglojumu par apgādībā esošu personu piemēro vienam no apgādniekiem.

Atvieglojumu var piemērot, ja apgādājamam nav piešķirta pensija un tas nesajem pensiju, izņemot apgādnieka zaudējuma pensiju.

Atvieglojumu piemēro:

- par nepilngadīgu bērnu (arī par audžuģimenē (arī specializētajā audžuģimenē) ievietotu bērnu, kā arī par pirmsadopcijas aprūpē esošu bērnu);

1.piemērs

Mātei grāmatiņā ir ieraksts par apgādībā esošu nepilngadīgu dēlu, kurš 20XX.gada 10.janvārī sasniedz 18 gadu vecumu, nemācās un nestrādā. Mātei atvieglojumu par nepilngadīgu bērnu piemēro līdz dēla 18 gadu vecuma sasniegšanai – 20XX.gada 10.janvārim (ieskaitot).

¹ Ministru kabineta 2013.gada 4.jūnija noteikumu Nr.304 "Kārtība, kādā piešķirama algas nodokļa grāmatiņa" 1.pielikums.

² Ministru kabineta 2017.gada 14.novembra noteikumi Nr.676 "Noteikumi par neapliekamā minimuma un nodokļa atvieglojuma apmēru iedzīvotāju ienākuma nodokļa apmēru iedzīvotāju ienākuma nodokļa aprēķināšanai".

- **par bērnu, kamēr viņš turpina** vispārējās, profesionālās, augstākās vai speciālās **izglītības iegūšanu** (turpmāk – izglītības iegūšana), bet ne ilgāk kā **līdz 24 gadu vecuma sasniegšanai**;

Apgādībā esošiem bērniem, kas pabeidz mācības vidusskolas 12.klasē 2024.gada 21.jūnijā (mācību gada beigās)³ un līdz 2024.gada 20.septembrim neuzsāk mācības (VID rīcībā nav ziņas no Izglītības un zinātnes ministrijas vai no paša izglītojamā, ja studē ārvalstīs), 2024.gada 21.septembrī apgādību slēdz ar atpakaļ vērstu datumu, tas ir, kad skola pabeigta. Tādējādi, ja vecāks zina, ka bērns, neturpinās izglītoties pēc 12.klases, lai vecākam nepiemērotu nodokļa atvieglojumus periodā, kad tos nav pamata piemērot, vecākam apgādājamais no apgādības algas nodokļa grāmatiņā ir jānoņem pašam ar dienu, kad pabeigta 12.klase, t.i. 2024.gada 21.jūnijs (nodokļa atvieglojuma piemērošanas beigu datums).

2.piemērs

Ilzei grāmatiņā ir ieraksts par apgādībā esošu nepilngadīgu dēlu, kurš mācās vidusskolā Latvijā. 2023.gada 10.septembrī dēls sasniedz 18 gadu vecumu. Pēc 18 gadu vecuma sasniegšanas dēls turpina vispārējās izglītības iegūšanu. 2024.gadā dēls saņem atestātu par vispārējās izglītības iegūšanu. Pēc vidusskolas absolvēšanas dēls mācības neturpina. Nodokļa atvieglojums par dēlu Ilzei piemērojams līdz mācību gada beigām 12. klašu izglītojamiem – 2024. gada 21. jūnijam. Ja dēls neturpinās izglītības iegūšanu septembrī, apgādību 2024.gada septembrī EDS pārtrauks automātiski ar 2024. gada 22. jūniju. Ilzei pašai jānoņem no apgādības dēls, kad pabeigta 12.klase, t.i. šogad 21.jūnijā, ja Ilze zina, ka dēls neturpinās mācības. Ja Ilze nebūs dēlu noņēmusi no apgādības, Ilze nodokli varēs piemaksāt, iesniedzot gada ienākumu deklarāciju, vai gada ienākumu deklarācijai pievienojot attaisnotos izdevumus, piemēram par ārstnieciskiem pakalpojumiem, kas kompensēs nesamaksāto nodokli.

3.piemērs

Alvim grāmatiņā ir ieraksts par apgādībā esošu nepilngadīgu meitu, kura mācās vidusskolā Latvijā. 2023.gada 20.decembrī meita sasniedz 18 gadu vecumu. Pēc 18 gadu vecuma sasniegšanas meita turpina vispārējās izglītības iegūšanu. 2024.gadā meita saņem atestātu par vispārējās izglītības iegūšanu. Pēc vidusskolas absolvēšanas meita mācības neturpina. Nodokļa atvieglojums par meitu Alvim piemērojams līdz mācību gada beigām 12. klašu izglītojamiem – 2024. gada 21. jūnijam. Ja meita neturpina izglītības iegūšanu septembrī, apgādību 2024.gada septembrī EDS pārtrauks automātiski ar 2024. gada 22. jūniju. Tā kā Alvis nav noņēmis meitu no apgādības ar 2024. gada 22. jūniju un Alvja darba devējs darba algai turpmākajos mēnešos ir piemērojis nodokļa atvieglojumu, Alvim gada ienākumu deklarācijā par 2024.gadu veidosies nodokļa piemaksa par piemēroto nodokļa atvieglojumu. Lai samazinātu vai kompensētu visu nodokļa piemaksu, Alvis gada ienākumu deklarācijai var pievienot attaisnotos izdevumus, piemēram, par ārstnieciskajiem pakalpojumiem. Nodokļa piemaksa, kas veidosies pēc attaisnoto izdevumu iekļaušanas gada

³ Ministru kabineta 2022.gada 29.novembra noteikumi Nr.745 "Noteikumi par 2023./2024. mācību gada un mācību semestru sākuma un beigu laiku un brīvdienu laiku"

ienākumu deklarācijā par 2024.gadu,
Alvim būs jāsamaksā.

4.piemērs

Mārai grāmatiņā ir ieraksts par apgādībā esošu nepilngadīgu meitu, kura mācās vidusskolā. 2023.gada 15.jūlijā meita sasniedz 18 gadu vecumu. Pēc 18 gadu vecuma sasniegšanas meita turpina vispārējās izglītības iegūšanu. 2024.gadā meita saņem atestātu par vispārējās izglītības iegūšanu un turpina mācības Latvijas augstskolā. 2024.gadā meita nav strādājusi un citus ienākumus nav guvusi. Mātei nodokļa atvieglojumu piemēro visu 2024.gadu (nodokļa atvieglojumu piemērojams līdz mācību gada beigām 12.klašu izglītojamiem, t.i. 2024.gada 21.jūnijam, un no 2024.gada 22.jūnija līdz augstskolas nākamā akadēmiskā gada sākumam, t.i. 2025.gada 31.augustam (VID saņem informāciju no Izglītības un zinātnes ministrijas)).

- **par mazbērnu vai audzināšanā paņemtu bērnu**, ja no viņa vecākiem nav iespējams piedzīt uzturādu (alimentus), arī tikmēr, kamēr viņš turpina izglītības iegūšanu, bet ne ilgāk kā līdz 24 gadu vecuma sasniegšanai;

5.piemērs

Mātei algas nodokļa grāmatiņā kā apgādībā esoša persona ir ierakstīts nepilngadīgs dēls Andris. Māte nestrādā, arī nepilngadīgā bērna tēvs nestrādā. Andra vecmāmiņai nevar piemērot atvieglojumu par viņas mazdēlu, jo līdz pilngadības sasniegšanai bērns ir vecāku aizgādībā.

6.piemērs

Vecāki nerūpējas par savu nepilngadīgo bērnu, kuru uztur vecmāmiņa. No mazbērna vecākiem vecmāmiņa nevar piedzīt uzturādu, ko apliecina tiesas spriedums par uzturādas piedziņu un tiesu izpildītāja akts par piedziņas neiespējamību. Vecmāmiņa var ierakstīt grāmatiņā mazbērnu kā apgādībā esošu personu (ja vecmāmiņa turpina strādāt vai viņas pensija ir lielāka par pensionāra neapliekamo minimumu), lai par to saņemtu nodokļa atvieglojumu par apgādībā esošu personu.

- **par nepilngadīgu brāli un māsu**, kā arī brāli un māsu, kamēr brālis un māsa turpina izglītības iegūšanu, bet **ne ilgāk kā līdz 24 gadu vecuma sasniegšanai, ja viņiem nav darbaspējīgu vecāku;**

7.piemērs

Jānis ir 20 gadu vecs, strādā un saņem darba algu. Jānis dzīvo kopā ar māti un 16 gadu veco brāli Alvi, kurš mācas vidusskolā. Viņu tēvs ir miris. Māte slimības dēļ nespēj nodrošināt jaunākajam dēlam pienācīgu aprūpi, viņai ir piešķirta I grupas invaliditāte. Jānis var ierakstīt grāmatiņā nepilngadīgo brāli Alvi kā apgādībā esošu personu, lai saņemtu nodokļa atvieglojumu par apgādībā esošu personu.

- **par aizbildnībā vai aizgādībā esošu personu;**

8.piemērs

Annai abi vecāki ir miruši. 20XX.gadā ar bāriņtiesas lēmumu par meitenes aizbildni līdz pilngadībai ir iecelta viņas tante Olga. Tantei Anna ir ierakstīta grāmatiņā kā apgādībā esoša persona. Anna pēc pilngadības sasniegšanas (20XX.gada 31.janvārī) turpina mācības vidusskolā. VID rīcībā ir informācija par Annas mācību turpināšanu vidusskolā.

Tantei Olgaai aizbildnība pār Annu ir spēkā līdz Annas pilngadībai. Nodokļa atvieglojumu par aizbildnībā esošu personu tantei Olgaai piemēro līdz 20XX.gada 31.janvārim, savukārt no 20XX.gada 1.februāra piemēro atvieglojumu par audzināšanā paņemtu bērnu līdz 24 gadu vecuma sasniegšanai, kurš turpina izglītības iegūšanu.

9.piemērs

Jānis 20XX.gada 31.martā ir sasniedzis 18 gadu vecumu. Kopš bērnības viņš ir I grupas invalīds. Vidusskolā viņš apgūst vispārējo pamatizglītību speciālā programmā. Ar bāriņtiesas lēmumu Jāņa māte iecelta par rīcībnespējīgā Jāņa pagaidu aizgādni. Pēc 18 gadu vecuma sasniegšanas Jānis turpina saņemt valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu.

Jāņa mātei piemēro nodokļa atvieglojumu par bērnu, kamēr viņš turpina vispārējās izglītības iegūšanu, bet ne ilgāk kā līdz 24 gadu vecuma sasniegšanai. Savukārt pēc mācību iestādes absolvēšanas mātei piemēro nodokļa atvieglojumu par aizgādībā esošu personu vai bērnu, kas sasniedzis 18 gadu vecumu, ja minētā persona nav strādājoša un saskaņā ar normatīvajiem aktiem ir atzīta par personu ar invaliditāti.

- par iepriekš uzskaitīto personu **apgādībā esošu nepilngadīgu bērnu** un nestrādājošu laulāto apgādībā esošu nepilngadīgu bērnu;

10.piemērs

Māte var saņemt atvieglojumu par dēlu, kurš nestrādā un mācās augstskolā, bet ne ilgāk kā līdz dēla 24 gadu vecuma sasniegšanai, un par dēla nepilngadīgo bērnu, kurš ir apgādībā dēlam.

11.piemērs

Laulātais var saņemt nodokļa atvieglojumu par nestrādājošas laulātās nepilngadīgajiem bērniem no iepriekšējās laulības (ja bērni ir laulātās apgādībā).

- **par laulāto, vecākiem, vecvecākiem un bērniem, kas sasnieguši 18 gadu vecumu**, ja minētās personas nav strādājošas un saskaņā ar normatīvajiem aktiem ir atzītas par personām ar invaliditāti;

12.piemērs

Jāņa laulātā ir persona ar invaliditāti. Viņa nestrādā un saņem valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu. Jānis strādā un var ierakstīt grāmatiņā laulāto, lai piemērotu nodokļa atvieglojumu.

- **par nestrādājošu laulāto**, kurš rūpējas par nepilngadīgo bērnu, kas saskaņā ar normatīvajiem aktiem ir atzīts par personu ar invaliditāti;

13.piemērs

Justa laulātā Aina rūpējas par abu sešus gadus veco dēlu, kas atzīts par personu ar invaliditāti. Šajā laikā Justa laulātā nestrādā un nesaņem ar nodokli apliekamus ienākumus. Justs strādā un var ierakstīt grāmatiņā laulāto, lai piemērotu nodokļa atvieglojumu par nestrādājošu laulāto.

- **par nestrādājošu laulāto**, kurš rūpējas par bērnu vecumā līdz trim gadiem;

14.piemērs

Arņa grāmatiņā ir ieraksts par atvieglojuma piemērošanu par nepilngadīgo bērnu. Arņa laulātā rūpējas par abu nepilngadīgo bērnu, kurš nav sasniedzis trīs gadu vecumu. Šajā laikā Arņa laulātā nestrādā un nesaņem ar nodokli apliekamus ienākumus. Arnis var ierakstīt grāmatiņā laulāto, lai piemērotu nodokļa atvieglojumu par nestrādājošu laulāto līdz nepilngadīgā bērna trīs gadu vecumam.

- **par nestrādājošu laulāto**, kurš rūpējas par trīs vai vairāk bērniem līdz 18 gadu vecumam vai līdz 24 gadu vecumam (ja turpina izglītības iegūšanu), no kuriem vismaz viens ir jaunāks par septiņiem gadiem;

15.piemērs

Agris un viņa laulātā ir trīs bērnu vecāki. Divi bērni ir nepilngadīgi, no tiem viens ir sešus gadus vecs. Trešais bērns ir 20 gadu vecs un mācās tehnikumā. Šajā laikā Agra laulātā nestrādā un nesaņem ar nodokli apliekamus ienākumus. Agra grāmatiņa ir iesniegta darba devējam, un tajā ir ieraksts par apgādībā esošiem nepilngadīgajiem bērniem un bērnu, kurš turpina izglītības iegūšanu. Arnim var piemērot nodokļa atvieglojumu par nestrādājošu laulāto, līdz jaunākais bērns sasniedz septiņu gadu vecumu.

- **par nestrādājošu laulāto**, kurš rūpējās par pieciem bērniem līdz 18 gadu vecumam vai līdz 24 gadu vecumam, kamēr bērns turpina izglītības iegūšanu;

16.piemērs

Jura un viņa laulātās Ainas ģimenē ir pieci bērni, no tiem četri ir nepilngadīgi bērni, kuri ir vecāki par septiņiem gadiem, un viens pilngadīgs bērns, kurš mācās tehnikumā. Juris un viņa laulātā Aina ir četru bērnu vecāki, bet Juris nav vecākā bērna tēvs, Aina ir vecākā bērna – dēla Alda – māte.

Šajā laikā Jura laulātā Aina nestrādā un nesajem ar nodokli apliekamus ienākumus. Jura grāmatiņa ir ieraksts par atvieglojumu piemērošanu par nepilngadīgajiem bērniem, bet Ainas grāmatiņā ir ieraksts par atvieglojuma piemērošanu par dēlu Aldi, kurš turpina izglītības iegūšanu. Jurim var piemērot nodokļa atvieglojumu par nestrādājošu laulāto, līdz vecākais bērns – Ainas dēls Aldis – turpina izglītības iegūšanu, bet ne ilgāk kā līdz 24 gadu vecuma sasniegšanai.

Par nestrādājoša laulātā apgādībā esošu bērnu ir uzskatāms audžuģimenē (arī specializētajā audžuģimenē) ievietots bērns (arī kas nav nestrādājošā laulātā aizgādībā), kā arī pirmsadopcijas aprūpē esošs bērns.

Persona saglabā tiesības uz atvieglojumu periodā, kad viņas apgādājama, kas ir jaunāks par 18 gadiem, saņem sezonas laukstrādnieku ienākumu, no kura maksā sezonas laukstrādnieku ienākuma nodokli, kā arī periodā, kad viņas apgādājama līdz 19 gadu vecumam, kurš turpina izglītības iegūšanu, laikā no 1.jūnija līdz

31.augustam saņem ar sezonas laukstrādnieku nodokli vai algas nodokli apliekamus ienākumus.

Atvieglojumu par apgādībā esošu personu nepiemēro (izņemot iepriekšējā piezīmē minētos gadījumus), ja:

- persona patstāvīgi saņem ar nodokli apliekamus ienākumus (izņemot apgādnieka zaudējuma pensiju⁴), kas pārsniedz nodokļa atvieglojuma apmēru (2024.gadā – **250 eiro mēnesī**);

17.piemērs

Mātei apgādībā ir 20 gadu vecs dēls, kurš mācās augstskolā un 2024.gadā ir noslēdzis darba līgumu uz trīs mēnešiem no 1.februāra līdz 30.aprīlim. Dēla plānotie ienākumi ir no 500 eiro līdz 600 eiro mēnesī. Māte nevar saņemt par 2024.gada februāri, martu un aprīli nodokļa atvieglojumu par dēlu kā apgādībā esošu personu, jo dēla ienākumi pārsniedz 250 eiro mēnesī, bet, kad dēls pārtrauc darba attiecības, mātei var piemērot nodokļa atvieglojumu par dēlu kā apgādībā esošu personu līdz 24 gadu vecuma sasniegšanai.

18.piemērs

Tēvam apgādība ir 19 gadus veka meita, kura mācās skolā un 2024.gada februārī ir uzsākusi darba attiecības. Meitas alga ir mazāka par 250 eiro. Lai algai piemērotu 20 % nodokļa likmi, darba devējam ir iesniegta algas nodokļa grāmatiņa, un meitas grāmatiņā ir veikta atzīme par prognozētā neapliekamā minimuma nepiemērošanu. Meita var atrasties tēva apgādībā, ja grāmatiņu meita darba devējam iesniegusi tikai nolūkā darba algai piemērot 20 % nodokļa likmi.

⁴ Piešķirta saskaņā ar likumu "Par valsts pensijām".

19.piemērs

Vecākam var piemērot atvieglojumu par apgādībā esošu personu līdz tās 24 gadu vecuma sasniegšanai, ja apgādībā esošā persona nestrādā, mācās augstskolas dienas, vakara, neklātienes vai tālmācības nodaļā un saņem apgādnieka (tēva vai mātes) zaudējuma pensiju.

20.piemērs

Vienam no vecākiem var piemērot atvieglojumu par 19 gadu vecu bērnu, kuram piešķirta invaliditāte, kurš apgūst profesionālo izglītību un saņem valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu 180 eiro mēnesī.

21.piemērs

Mātei apgādībā ir 20 gadu vecs dēls, kurš mācās **augstskolā un 2024.gadā ir noslēdzis darba līgumu**. Darbu dēls veic vienu dienu nedēļā, plānotie ienākumi ir no 200 eiro līdz 220 eiro mēnesī. Māte arī turpmāk var saņemt nodokļa atvieglojumu par dēlu kā apgādībā esošu personu, kamēr viņa ienākumi nepārsniegs 250 eiro mēnesī.

22.piemērs

Mātei apgādībā ir 18 gadu vecs dēls, kurš mācās vidusskolā un 20XX.gada vasaras mēnešos jūlijā un augustā sāk strādāt, noslēdzot darba līgumu. Dēla darba alga jūlijā ir 260 eiro un augustā – 300 eiro. Mātei jūlijā un augustā var piemērot nodokļa atvieglojumu par dēlu kā apgādībā esošu personu.

- persona **saņem bezdarbnieka pabalstu (stipendiju)**;
- personu **uztur kāda cita persona**;
- persona **saņem pensiju**, izņemot apgādnieka zaudējuma pensiju;
- persona **atrodas pilnīgā valsts apgādībā**, t.i., dzīvo pansionātā, atrodas bērnu aprūpes iestādē, mācās speciālajā skolā un par viņas uzturēšanos šajā iestādē vecākiem nav jāmaksā;
- apgādībā esošā persona ir reģistrējusies **komercreģistrā kā individuālais komersants vai VID kā saimnieciskās darbības veicējs**, ir zemnieku saimniecības īpašnieks vai komercsabiedrības valdes vai padomes loceklis, vai prokūrists, kā arī cita persona, kas ieņem amatu, kurš dod tiesības uz atlīdzību.

23.piemērs

Atvieglojumu par apgādībā esošu personu nevar piemērot par 20 gadu vecu bērnu, kurš mācās augstskolā, bet ir SIA valdes loceklis (lai arī kapitālsabiedrībā algu nesaņem).

24.piemērs

Vienam no vecākiem apgādībā ir 23 gadus vecs bērns, kurš mācās augstskolas neklātienes nodaļā. Bērns vienreiz gadā – 20XX.gada septembrī – gūst ienākumus no lauksaimnieciskās ražošanas 4000 eiro (ieņēmumi 5000 eiro – izdevumi

1000 eiro). Bērns nav reģistrējies kā saimnieciskās darbības veicējs. Tā kā bērns ir guvis ienākumu 4000 eiro, tam bija jāreģistrējas VID kā saimnieciskās darbības veicējam. Līdz bērna kā saimnieciskās darbības veicēja reģistrācijas brīdim vienam no vecākiem ir tiesības saņemt atvieglojumu par bērnu, savukārt no brīža, kad bērns reģistrējies kā saimnieciskās darbības veicējs, vecākiem nav tiesību saņemt atvieglojumu par bērnu kā apgādībā esošu personu.

Atvieglojumu par nepilngadīga bērna uzturēšanu:

- par kuru veic **uzturlīdzekļu izmaksas no Uzturlīdzekļu garantiju fonda**, piemēro tai personai, kurai Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācija izmaksā uzturlīdzekļus par šo bērnu;
- piemēro tam bērna vecākam, kuram, pamatojoties uz **vecāku vienošanos vai tiesas nolēmumu**, ir nodibināta viena vecāka atsevišķa aizgādība.

25.piemērs

Tiesa 20XX.gada 8.aprīlī nospriedusi atņemt tēvam aizgādības un saskarsmes tiesības un noteikusi mātei atsevišķu aizgādību par bērniem.

Tēvam kopš 20XX.gada 8.aprīļa nav tiesību uz atvieglojumiem par nepilngadīgajiem bērniem. Atvieglojumus par nepilngadīgo bērnu uzturēšanu piemēro mātei.

Ja vecāki kopīgi īsteno aizgādību un savstarpēji nevar vienoties par to, kuram no viņiem pienākas nodokļa atvieglojums par apgādībā esošu personu, nodokļa atvieglojumu piemēro tam nodokļu maksātājam – vecākam –, kurš norādīts bāriņtiesas lēmuma par vecāku domstarpību izšķiršanu rezolutīvajā daļā.

Lai piemērotu nodokļa atvieglojumu par apgādībā esošām personām, kuras turpina mācības, persona, kurai ir tiesības uz šo atvieglojumu, VID iesniedz mācību iestādes izsniegtu izziņu, ka tās apgādībā esoša persona pēc 18 gadu vecuma sasniegšanas turpina izglītības iegūšanu.

Atvieglojumu nepiemēro šādiem ienākumiem:

- ienākumiem, kuriem nepiemēro progresīvo nodokļa likmi (20 %, 23 %, 31 %), bet piemēro nodokļa likmi 20 %⁵, 10 %, 5 % un 3 % apmērā;
- sezonas laukstrādnieku ienākumam;
- ienākumam pielīdzināmiem aizdevumiem;
- ienākumam, par kuru maksā patentmaksu;
- no **2021.gada 1.jūlija līdz 2024.gada 31.decembrim** autoratlīdzībai (izņemot ienākumus, kurus izmaksā kolektīvā pārvaldījuma organizācija), ja autoratlīdzības saņēmējs nav reģistrējies kā saimnieciskās darbības veicējs un ir iesniedzis grāmatīņu autoratlīdzības izmaksātājam.

⁵ Ienākumiem no kapitāla, tai skaitā no kapitāla pieauguma.

26.piemērs

Rihardam 2024.gada augustā autoratlīdzības izmaksātājs izmaksā autoratlīdzību par literārā darba radīšanu (līgums noslēgts 2024. gadā). Citus ienākumus 2024.gadā Rihards nesaņem. Rihards ir reģistrējies kā saimnieciskās darbības veicējs. Grāmatiņā ir ieraksts par atvieglojuma piemērošanu par vienu apgādājamo personu. Rihards atvieglojumu par apgādājamo personu piemēros, iesniedzot gada ienākumu deklarāciju par 2024.gadu.

27.piemērs

Reinim 2024.gada augustā autoratlīdzības izmaksātājs izmaksā autoratlīdzību par literārā darba radīšanu (līgums noslēgts 2024. gadā). Citus ienākumus 2024.gadā Reinis nesaņem. Reinis autoratlīdzības izmaksātājam ir iesniedzis grāmatiņu, grāmatiņā ir ieraksts par atvieglojumu par vienu apgādājamo personu. Reinis nav reģistrējies kā saimnieciskās darbības veicējs. Izmaksājot autoratlīdzību 2024.gada augustā, autoratlīdzības izmaksātājs, autoratlīdzībai nepiemēro nodokļa atvieglojumu.

Ar 2021.gada 1.jūliju visi mikrouzņēmumu darbinieki (kas nav mikrouzņēmuma īpašnieki – mikrouzņēmumu nodokļa maksātāji), var iesniegt grāmatiņu ienākuma gūšanas vietā un ienākumiem piemērot nodokļa atvieglojumus.

28.piemērs

Juris mikrouzņēmumā IK "R" ir pieņemts darbā no 2021.gada 4.janvāra. Mikrouzņēmumā Juris reģistrēts kā darba ņēmējs vispārīgā kārtībā un no viņa darba algas aprēķina valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas un algas nodokli. Juris darba vietā – mikrouzņēmumā IK "R" ir iesniedzis grāmatiņu ar ierakstu par atvieglojuma piemērošanu no 2021.gada 4.janvāra par vienu personu. Aprēķinot nodokli no darba algas, mikrouzņēmums no 2021.gada 4.janvāra ienākumam piemēro atvieglojumu par vienu personu.

Ar 2024.gada 1.janvāri mikrouzņēmumu nodokļa maksātājs, ja tas saņem ar iedzīvotāju ienākuma nodokli apliekamus ienākumus (piemēram, algota darba ienākumus pie cita darba devēja (ārpus mikrouzņēmuma)), šiem ienākumiem piemēro nodokļa atvieglojumus. Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojumus var piemērot tikai ar iedzīvotāju ienākuma nodokli apliekamajam ienākumam.

29.piemērs

Bruno ir zemnieku saimniecības "Jalēni" īpašnieks, mikrouzņēmumu nodokļa maksātājs. Ar iedzīvotāju ienākuma nodokli apliekamus ienākumus Bruno negūst. Bruno nevar piemērot nodokļa atvieglojumus, jo negūst ar iedzīvotāju ienākuma nodokli apliekamu ienākumu.

30.piemērs

Bruno ir zemnieku saimniecības "Jalēni" īpašnieks, mikrouzņēmumu nodokļa maksātājs. Bruno noslēdz darba līgumu ar SIA "Rasa" un no 2024.gada 10.janvāra sāk strādāt SIA "Rasa". Bruno darba vietā SIA "Rasa" ir iesniedzis grāmatiņu ar ierakstu par atvieglojuma piemērošanu no 2024.gada 10.janvāra par vienu personu. Aprēķinot nodokli no darba algas, SIA "Rasa" no 2024.gada

10.janvāra gūtajam ienācumam piemēro atvieglojumu par vienu personu.

Atvieglojumu nepiemēro:

- **par attiecīgo kalendāra mēnesi**, kurā apgādībā esošā persona saņem apliekamos ienākumus, kas pārsniedz nodokļa atvieglojuma mēneša apmēru un kuriem piemēro progresīvo nodokļa likmi (20 %, 23 %, 31 %);

31.piemērs

Tēvam apgādībā ir 20 gadu vecs dēls, kurš mācās augstskolā. 2024.gada februārī dēls piedalījās konkursā starp Latvijas augstskolu studentiem un saņēma naudas balvu 700 eiro. Tēvam par 2024.gada februārī nepiemēro atvieglojumu par dēlu.

- **par visu gadu**, ja apgādībā esošā persona taksācijas gada laikā saņēmusi ar nodokli apliekamos ienākumus, kuri pārsniedz noteikto nodokļa atvieglojuma gada apmēru un kuriem piemēro (3 %, 5 %, 10 %, 20 %) nodokļa likmi.

32.piemērs

Vienam no vecākiem var piemērot atvieglojumu par bērnu, kura labā kredītiestādē veiktas dzīvības apdrošināšanas iemaksas ar līdzekļu uzkrāšanu. Bērnam, sasniedzot 18 gadu vecumu, saskaņā ar līguma nosacījumiem kredītiestāde 2024.gada maijā veic iemaksātās pamatsummas izmaksu un uzkrātā ienākuma izmaksu, ieturot no tā nodokli 20 % apmērā. Vienam no vecākiem, kuram apgādībā ir bērns, piemēro atvieglojumu par bērnu attiecībā uz visu 2024.gadu, ja gūtā ar nodokli apliekamā ienākuma apmērs nepārsniedz gadam noteikto atvieglojuma apmēru (2024.gadā – 3000 eiro).

Savukārt, ja kredītiestāde, piemēram, 2024.gada decembrī veic pamatsummas un uzkrātā ienākuma izmaksu un uzkrātā ienākuma apmērs pārsniedz 3000 eiro, atvieglojumu par bērnu nepiemēro attiecībā uz visu 2024.taksācijas gadu.

33.piemērs

Mātei apgādībā ir 21 gadu veca meita, kura turpina mācības augstskolā, bet 2024.gada jūlijā meita gūst ar nodokli apliekamus ienākumus 30 000 eiro apmērā no kokmateriālu pārdošanas no viņai piederoša nekustamā īpašuma. Ienākuma izmaksātājs ietur nodokli 10 % apmērā no ienākuma. Tā kā gūtā ar nodokli apliekamā ienākuma apmērs pārsniedz gadam noteikto atvieglojuma apmēru (2024.gadā – 3000 eiro), mātei atvieglojumu par meitu nepiemēro par visu 2024.gadu.

34.piemērs

Mātei apgādībā ir 19 gadu veca meita, kura turpina mācības koledžā, bet 2024.gada jūlijā meita saņem ar nodokli apliekamus ienākumus 30 000 eiro apmērā no viņai piederoša nekustamā īpašuma pārdošanas. Mātei atvieglojumu par meitu nevar piemērot par visu 2024.taksācijas gadu.

Atvieglojumi par nestrādājošiem laulātiem un nestrādājošu laulāto apgādībā esošu nepilngadīgu bērnu **nav piemērojami**, ja nestrādājošie laulātie atbilst šādiem kritērijiem:

- nestrādājošs laulātais (izņemot personas līdz 19 gadu vecumam, kuras mācās vispārējās, profesionālās, augstākās vai speciālās izglītības iestādē un taksācijas gada laikā no 1.jūnija līdz 31.augustam saņem ar algas nodokli vai sezonas laukstrādnieku nodokli apliekamus ienākumus) patstāvīgi saņem ar nodokli apliekamus ienākumus (izņemot apgādnieka zaudējuma pensiju²), kas pārsniedz noteikto nodokļa atvieglojuma apmēru (**2024.gadā – 250 eiro mēnesī**);
- nestrādājošs laulātais saņem bezdarbnieka pabalstu (stipendiju);
- nestrādājošu laulāto uztur kāda cita persona;
- nestrādājošs laulātais saņem pensiju, izņemot apgādnieka zaudējuma pensiju;
- nestrādājošs laulātais saņem ar nodokli apliekamos ienākumus, kuri pārsniedz noteikto nodokļa atvieglojuma mēneša apmēru un kuriem piemēro progresīvo nodokļa likmi (20 %, 23 %, 31 %);
- nestrādājošs laulātais gada laikā saņem ar nodokli apliekamos ienākumus, kuri pārsniedz noteikto nodokļa atvieglojuma gada apmēru un kuriem piemēro nodokļa likmi 3 %, 5 %, 10 %, 20 %;
- nestrādājošs laulātais reģistrējies komercrēģistrā kā individuālais komersants vai VID kā saimnieciskās darbības veicējs, ir zemnieku saimniecības īpašnieks vai komercsabiedrības valdes vai padomes loceklis, vai prokūrists, kā arī cita persona, kas ieņem amatu, kurš dod tiesības uz atlīdzību.

35.piemērs

Atvieglojumu par nestrādājoša laulātā apgādībā esošu nepilngadīgu bērnu nevar piemērot par to gada periodu, kad nestrādājošais laulātais saņem bezdarbnieka pabalstu.

Lai nodokļa maksātājam piešķirtu grāmatiņu un piemērotu nodokļa **atvieglojumus par ārvalstīs reģistrētām personām**, VID iesniedz iesniegumu par grāmatiņas piešķiršanu un paziņojumu par apgādībā esošām personām.

Ja VID rīcībā nav informācijas, kas apliecina nodokļa maksātāja tiesības uz nodokļa atvieglojumiem, personai VID nepieciešams iesniegt dokumenta kopiju, kas apliecina, ka persona ir ārvalstīs reģistrēto bērnu māte/tēvs, kā arī, bērnu pases kopijas vai citu dokumentu ar bērnu dzimšanas datiem kopijas, kā arī ārvalstu nodokļu administrācijas apliecinājumu, ka analogus atvieglojumus par šiem bērniem neizmanto

bērnu māte/tēvs.

Katras valsts nodokļu administrācija nosaka kārtību un formu, kādā izsniedzamas ziņas un apliecinājumi nodokļu maksātājiem.

Dokumentam, kurš izdots ārvalstīs, jāpievieno Ministru kabineta noteiktajā kārtībā⁶ vai notariāli apliecināts tulkojums valsts valodā.

Ikvienu personu, kura pret valsts valodu un attiecīgo svešvalodu, drīkst veikt dokumenta tulkošanu un apliecināt tulkojuma pareizību.

⁶ Ministru kabineta 2000.gada 22.augusta noteikumi Nr.291 "[Kārtība, kādā apliecināmi dokumentu tulkojumi valsts valodā](#)".

Nodokļa papildu atvieglojumi

Papildu atvieglojumu piemēro personām, kuras atzītas par personām ar invaliditāti vai politiski represētām personām, vai nacionālās pretošanās kustības dalībniekiem.

Personai, kurai ir noteikta invaliditāte, ir tiesības uz nodokļa papildu atvieglojumu šādā apmērā:

- **154 eiro mēnesī** vai **1848 eiro gadā** – personai, kurai noteikta I vai II invaliditātes grupa;
- **120 eiro mēnesī** vai **1440 eiro gadā** – personai, kurai noteikta III invaliditātes grupa.

Personai, kurai noteikts politiski represētās personas vai nacionālās pretošanās kustības dalībnieka statuss, ir tiesības uz nodokļa papildu atvieglojumu **154 eiro mēnesī** vai **1848 eiro gadā**.

Personai, kurai noteikta invaliditāte, politiski represētās personas statuss vai nacionālās pretošanās kustības dalībnieka statuss, tiesības uz nodokļa papildu atvieglojumiem rodas vai persona tās zaudē ar dienu, kad pieņemts attiecīgs lēmums par personas statusu.

Papildu atvieglojumu piemēro personai, kurai grāmatiņā iekļauta informācija par piešķirtajiem atvieglojumiem un kura ir izvēlējusies rādīt šo informāciju darba devējam (ienākuma gūšanas vietai).

36.piemērs

Darbinieks strādā SIA "K" un ir persona ar II grupas invaliditāti. Darbinieks ir izvēlējis rādīt grāmatiņā informāciju par invaliditāti darba devējam.

Aprēķinot nodokli, ņem vērā, ka:

- darba ņēmēja valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu (turpmāk – VSAOI) likme 2024.gadā personai ar II grupas invaliditāti ir 10,50 %;

- persona ar II grupas invaliditāti saņem invaliditātes pensiju, kurai izmaksas vietā – Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrā – piemēro pensionāra neapliekamo minimumu;

- VID prognozēto mēneša neapliekamo minimumu nepiemēro, bet piemēro nodokļa papildu atvieglojumu personai ar invaliditāti (154 eiro).

Darbinieka mēneša darba alga – 700 eiro

VSAOI (10,50 % no 700 eiro) – 73,50 eiro

Objekts, no kura aprēķina nodokli, – 472,50 eiro = 700 – 73,50 – 154 eiro

Aprēķinātais nodoklis – 94,50 eiro = 472,50 x 20 %

Atvieglojumu piemērošana pa dienām

Darba devējs, aprēķinot nodokli, ja darba tiesiskās attiecības nav pastāvējušas pilnu mēnesi, atvieglojumu apmēru nosaka pa dienām pēc formulas:

$$Ad = Am : d$$

kur

Ad – nodokļa atvieglojumu apmērs kalendāra dienā;

Am – nodokļa atvieglojumu summa mēnesī;

D – mēneša kalendāra dienu skaits.

37.piemērs

Darbinieku 2024.gada 10.aprīlī atbrīvoja no darba uzņēmumā A un pieņēma darbā uzņēmumā B 2024.gada 22.aprīlī. Abās darbavietās iesniegta grāmatiņa ar ierakstu atvieglojumu piemērošanai par trīs apgādībā esošām personām. VID prognozētais mēneša neapliekamais minimums ir 150 eiro.

Atvieglojumu apmērs par trīs apgādībā esošām personām 2024.gada aprīlī ir 250 eiro x 3 = 750 eiro. Neapliekamā minimuma un atvieglojumu apmēra aprēķins 2024.gada aprīlī:

150 eiro : 30 = 5,00 eiro – neapliekamais minimums, ko piemēro par vienu kalendāra dienu;

750 eiro : 30 = 25,00 eiro – atvieglojumu apmērs, ko piemēro par vienu kalendāra dienu.

Uzņēmumā A darbinieks darba tiesiskās attiecības aprīlī bija 10 kalendāra dienas. 10 kalendāra dienās neapliekamā minimuma apmērs ir 5,00 eiro x 10 = 50 eiro un atvieglojumu par apgādībā esošām personām apmērs ir 25,00 eiro x 10 = 250 eiro. Uzņēmumā B darba attiecības bija deviņas kalendāra dienas, kurās neapliekamā minimuma apmērs ir 5,00 eiro x 9 = 45,00 eiro un atvieglojumu par apgādībā esošām personām apmērs ir 25,00 eiro x 9 = 225,00 eiro.

Darba devējs, pamatojoties uz personas grāmatiņā izdarīto ierakstu izmaiņām par tiesību uz nodokļa atvieglojumu rašanos vai zaudēšanu, **veic taksācijas gada nodokļa pārrēķinu**, ja nodokļa atvieglojums:

- nav piemērots par visu laiku no taksācijas gada sākuma līdz taksācijas gada beigām, par kuru personai bijušas tiesības to piemērot;
- ir piemērots par ilgāku laiku, nekā personai ir bijušas uz to tiesības.

Darba devējs **ietur papildus aprēķināto nodokli vai atmaksā** par daudz ieturēto nodokli nākamajos taksācijas gada mēnešos pēc grāmatiņā izdarīto ierakstu par tiesībām uz nodokļa atvieglojumiem aktualizēšanas.

Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra, aprēķinot nodokli no **slimības pabalsta**, ņem vērā VID prognozēto mēneša neapliekamo minimumu un nodokļa atvieglojumus laika periodā, par kuru slimības pabalsts aprēķināts. Vienas kalendāra dienas VID prognozētā mēneša neapliekamā minimuma apmēru aprēķina, VID prognozēto mēneša

neapliekamā minimuma summu dalot ar mēneša kalendāra dienu skaitu. Tāpat nepilnam mēnesim nosaka arī nodokļa atvieglojumu apmēru. Minēto nepiemēro personai, kura saņem izdienas pensiju.

Darba devējs neapliekamo minimumu un nodokļa atvieglojumus nepiemēro par dienām, par kurām darbiniekam ir **darbnespējas lapa B**.

Ja personai VID prognozētais mēneša neapliekamais minimums un atvieglojumi par apgādībā esošām personām darbavietā **nav piemēroti pilnā apmērā**, personai ir tiesības iesniegt gada ienākumu deklarāciju un veikt nodokļa pārrēķinu, piemērojot gada diferencēto neapliekamo minimumu un nodokļa atvieglojumus pilnā apmērā.

38.piemērs

Darbinieks ir politiski represēta persona, kura nesaņem pensiju. Uzņēmumā B darbinieks pieņemts darbā ar 2024.gada 11.aprīli, uzņēmumā B ir iesniegta grāmatīņa.

Aprēķinot nodokli par 2024.gada aprīli, ņem vērā, ka:

- darba ņēmēja VSAOI likme 2024.gadā ir 10,50 %;*
- politiski represētai personai, kura nesaņem pensiju, piemēro aprēķināto VID prognozēto mēneša neapliekamo minimumu (139,40 eiro), nodokļa papildu atvieglojumu (154 eiro);*
- nodokļa papildu atvieglojumu un VID prognozēto mēneša neapliekamo minimumu piemēro tikai par tām kalendāra dienām, kad ir bijušas darba attiecības, t.i., no 2024.gada 11. aprīļa līdz 30.aprīlim.*

20 kalendāra dienās neapliekamā minimuma apmērs ir 92,93 eiro (139,40 : 30 x 20) un papildu atvieglojuma apmērs politiski represētai personai 102,67 eiro (154,00 : 30 x 20).

Aprēķināta alga par aprīli 1000 eiro.

105,00 eiro (VSAOI 10,50 % no 1000 eiro)

Objekts, no kura aprēķina nodokli, 699,40 eiro = 1000 – 105,00 – 92,93 – 102,67 eiro

Aprēķinātais nodoklis 699,40 x 20 % = 139,88 eiro

Saistošie normatīvie akti

[Likums "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli"](#)

[Likums "Par valsts pensijām"](#)

[Civillikums](#)

[Ministru kabineta 2017.gada 14.novembra noteikumi Nr.676 "Noteikumi par neapliekamā minimuma un nodokļa atvieglojuma apmēru iedzīvotāju ienākuma nodokļa apmēru iedzīvotāju ienākuma nodokļa aprēķināšanai"](#)

[Ministru kabineta 2013.gada 4.jūnija noteikumi Nr.304 "Kārtība, kādā piešķirama algas nodokļa grāmatiņa"](#)

[Ministru kabineta 2010.gada 21.septembra noteikumi Nr.899 "Likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" normu piemērošanas kārtība"](#)

[Ministru kabineta 1997.gada 8.aprīļa noteikumi Nr.138 "Noteikumi par iedzīvotāju ienākuma nodokļa papildu atvieglojumiem invalīdiem, politiski represētajām personām un nacionālas pretošanās kustības dalībniekiem"](#)

[Ministru kabineta 2022.gada 29.novembra noteikumi Nr.745 "Noteikumi par 2023./2024. mācību gada un mācību semestru sākuma un beigu laiku un brīvdienu laiku"](#)

Valsts ieņēmumu dienests

Materiāls sagatavots: 2016.

Materiāls pēdējo reizi aktualizēts: 11.06.2024.

Atsauksmes par materiāla kvalitāti vai priekšlikumus tā uzlabojumiem priecāsimies saņemt [Elektroniskās deklarēšanas sistēmas](#) sadaļā "Sarakste ar VID"